

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו משלם אלא דמי חולין שבו, אך אינו חייב לשלם את שווי דמי התרומה שהיה הבעל הפירות חייב להפריש מהטבל וליתנה לכהן.

מאי לאו, בהא קמיפלגי —

פג-א & **דרבי סבר, טובת הנאה ממוון —** זכות זו של טובת הנאה בתרומות ובמעשרות נחשבת כזכות ממונית, ומכוחה של זכות ממונית זאת יש בעלות לבעל הפירות בפירות של התרומות והמעשרות, ולכן חייב הגנב לשלם את דמיהם לבעל הפירות.⁽⁹⁾

ורבי יוסי בר רבי יהודה סבר: טובת הנאה אינה ממוון — אין זכות זו של טובת הנאה נחשבת זכות ממונית, ואין התרומות ומעשרות נחשבים כשייכים לבעל הפירות, ולכן אין הגנב חייב לשלם לבעל הפירות את שווי התרומות ומעשרות שבטבל.

ונמצא שדין זה שנוי במחלוקת תנאים, ועל כן מתרץ רב הושעיא שהרישא דמתניתין היא לפי רבי יוסי בר רבי יהודה, וסיפא דמתניתין היא לפי רבי.

ודחינן:

לא, דכולי עלמא טובת הנאה אינה ממוון.

אלא הכא, במתנות כהונה שלא הורמו קא

מיפלגי — מחלוקתם של רבי יוסי בר רבי יהודה ורבי היא כיצד צריך להתייחס למתנות כהונה מבחינה ממונית לפני הפרשתם מהטבל.

דעת רבי יוסי בר רבי יהודה היא, שהתרומות והמעשרות נחשבים כאילו הופרשו כבר והם קיימים, מבחינה ממונית. ואם כן, מעורב בתוך הטבל חלק של הכהנים והלויים ואין הוא שייך לבעל הפירות. ועל כן, אין הגנב חייב לשלם את חלק התרומות ומעשרות לבעל הפירות.

ודעת רבי היא, שכל זמן שעדיין לא הופרשו תרומות ומעשרות הרי כל הפירות נחשבים טבל גרידא, ואין כאן חלק של כהנים, ולכן חייב הגנב לשלם את דמי כל הטבל למי שגנב אותו מהם.

ומקשינן על דחיה זו:

ואי לפי כולי עלמא טובת הנאה אינה ממוון, אם כן מה לי הורמו מה לי לא הורמו [מה לי אם נחשבים התרומות ומעשרות כאילו הופרשו כבר, מה לי אם אינם נחשבים כן]. הלא בכל אופן אין סיבה לחייב את הגנב לשלם כנגד שיווי התרומות ומעשרות, שהרי לבעל הפירות אין לו מזה כלום.⁽¹⁰⁾

ומפרשינן פירוש אחר:

הבעלים נחשב בעלים גמורים על התרומות ומעשרות והוא חייב לשלם דמי כולו לגמרי.

10. הגמרא בקידושין מתרצת על שאלה זו, שמדובר כאן בישראל שירש פירות אלו מאבי אמו הכהן, ורבי סובר שמתנות שלא הורמו הרי הם כאילו קיימים, ואם כן אינו חייב ליתנם לכהן

9. הריטב"א בקידושין (דף נח ב) מביא ב' שיטות בדברי רבי.

א. שלדעת רבי חייב הגנב לשלם את שווי דמי החולין שבו, וכנגד התרומות ומעשרות אינו חייב לשלם אלא לפי כמה ששוה טובת הנאה. ב. שהגנב חייב לשלם את שווי כל דמי הטבל לגמרי, שמכיון שטובת הנאה נחשבת ממוון אז

התרומות ומעשרות, וזה נחשב שאינו מחשיב את טובת ההנאה שיש לו מהם, והרי זה כאילו הפקירן, ולכן יכולים הכהנים לקחת את התרומות ומעשרות בעל כרחו, כיון שהם אינם נהנים ממנו, שהרי הוא הפקיר את טובת ההנאה שלו.⁽¹¹⁾

מתניתין:

קונם שאינו עושה על פי אבא, ועל פי אביר, ועל פי אחי, ועל פי אחיך — אם אסרה האשה את מעשי ידיה על אביה, או על אבי בעלה, או על אחיה, או על אחי בעלה, **אינו יכול להפיר** כיון שאין זה ענוי נפש ואין זה נדרים שבינו לבינה.

שאיני עושה על פיך — ואם אסרה את מעשי ידיה על בעלה, **אינו צריך להפיר**. משום שאין הנדר חל, כיון שמעשי ידיה משועבדים לבעלה ואינה יכולה לאוסרם עליו.

רבי עקיבא אומר: יפר, והטעם, שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו — שמא מעשי ידיה יהיו מרובים יותר מכדי צורכו של הבעל, והעודף הזה אינו משועבד לבעל, והנדר חל עליו.

אלא, היינו טעמא דרבי, שאפילו אם טובת הנאה אינה ממון בכל זאת חייב הגנב לשלם את דמי כולו, משום שקנסוה רבנן לגנב כי היכי [כדי] **דלא ליגנוב**.

ורבי יוסי בר רבי יהודה סבר, שאפילו אם טובת הנאה ממון, בכל זאת אין הגנב משלם אלא דמי חולין שבו, משום שקנסוה רבנן לבעל הבית, כי היכי דלא לישהי לטיבליה — כדי שלא ישהה את טבליו זמן רב ללא הפרשת תרומות ומעשרות.

ואם כן לא נתישבה סתירת המשנה בין הרישא לסיפא.

רבא אמר, לישב סתירה זו.

לעולם טובת הנאה ממון, ולפיכך כאשר אוסר את הנאתו על כהנים ולוים מסוימים אסורים הם בתרומותיו ומעשרותיו.

ושאני רישא, כאשר הוא אוסר תרומה על כל הכהנים. דהיינו טעמא דיטלו על כרחו, משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים, וכיון דקא אתי למיפרא עלייהו, שויה עפרא בעלמא.

כלומר: כאשר הוא אוסר על כל הכהנים ליהנות ממנו, הרי אין לו מה לעשות עם

אפילו אם הוא ירש את זה מסבו הכהן, בכל זאת, כאשר הוא מפריש את התרומות ומעשרות, חייב הוא ליתנם לכהן, כיון שסבו עדיין לא זכה בהם, ולא הוריש לו אותן.

11. ולמד הר"ן מדברי הגמרא שכאשר אדם אוסר על עצמו את הנאת פירותיו יכולים

כיון שסבו, הכהן, כבר זכה בהם והוריש לו את זה, ולכן חייב הגנב לשלם לו את דמי כולו.

אבל רבי יוסי ברבי יהודה סובר שמתנות שלא הורמו אינן נחשבות כאילו הן קיימות, אלא כל זמן שלא הופרשו התרומות ומעשרות, כל הפירות נחשבים טבל מבחינה ממונית, אם כן הרי לא הפסיד הגנב לבעל הפירות כלום, כי

גמרא:

אמר שמואל, הלכה כרבי יוחנן בן נורי.

למימרא [מוכיחה הגמרא מדברי שמואל אלן],

דקפבר שמואל: אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

כי אם נאמר שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אין הנדר יכול לחול רק על מעשי ידיה שתעשה לאחר שתתגרש, ואין הבעל צריך להפר לה.

ולכן יש לו להפר כדי שלא יאסר הבעל בעודף של מעשי ידיה.

רבי יוחנן בן נורי אומר: יפר, יש לבעל להפר מטעם אחר,

שמא יגרשנה, ואז יחול הנדר כיון שאז כבר איננה משועבדת לו, ותהי אסורה עליו, ולא יוכל הבעל לחזור ולישא אותה כיון שמעשי ידיה אסורים עליו.

ולכן יש לו להפר כדי שלא יחול הנדר לאחר הגירושין.⁽¹²⁾

אלא, מוכיח מזה הרשב"א, שכל זמן שלא התירה את נדריה אין אנו חוששים לכך שהיא תתיר את הנדרים, וכמו כן כאן אין לחשוש שמא הנודר יתיר את נדרו.

אך הר"ן דוחה את ראית הרשב"א ואומר שאכן לא נאמר בגמרא בקידושין שמותר לה לינשא לאחר, אלא רק שאין הקידושין חלים אם לא התירה את נדרה.

ועוד טוען הר"ן, ששם אין לחשוש, כיון שאם האשה אכן תינשא לאחר הרי היא לא תתיר את נדרה כדי שלא תעבור על איסור אשת איש. ולכן חולק הר"ן על הרשב"א ואומר, שאף אם הנודר יתיר את הנדר, ההפקר לא יבטל, מכיון שבשעה שנדר זה נחשב שהוא הפקירם, ורק הנדר בטל משנאל עליו, אבל ההפקר אינו בטל לעולם. ועיין בהרחבה בקהילות יעקב כאן שדן במהות ההפקרה בשעת הנדר.

12. הר"ן מפרש את מחלוקת התנאים כך:

רבי עקיבא סובר שהעודף ממעשי ידיה אינו משועבד לבעל ולכן יש לבעל להפר כדי שלא יחול הנדר על העודף.

רבי יוחנן בן נורי סובר שהעודף ממעשי ידיה משועבד לבעל ואינה יכולה לאסור את זה על

אחרים לקחת אותם, כיון שזה נחשב שהוא מפקיר את הפירות האלו.

אלא שהר"ן תמה, כיצד אפשר לקחת את הפירות האלו? הלא יש לחשוש שמא הוא יתיר את נדרו, ואז למפרע נעקר הנדר, וכאילו לא היה נדר מעולם, ואם כן הרי זה גזל גמור.

וכמו כן קשה על הסוגיא שלנו, מדוע מותר לכהנים לקחת את התרומות ומעשרות? הלא יש לחשוש שמא בעל הפירות יתיר באופן חלקי את נדרו וישאיר את האיסור על חלק מהכהנים, ואז יתבטל ההפקר והכהנים שלקחו ונשארו בנדר הרי הם עברו על איסור נדר. (ר"ן עפ"י הסבר הרש"ש)

והרשב"א אומר שאין לחשוש שמא ישאל על נדרו, שכל זמן שלא נשאל על נדרו איננו חוששים לכך.

ומביא ראיה לדבריו מדברי הגמרא בקידושין, שאם התנה הבעל עם אשתו בשעת הקידושין שהוא מקדשה בתנאי שאין עליה נדרים ונמצא שיש עליה נדרים הרי היא אינה מקודשת, ולכאורה, אף שם יש לחשוש שמא היא תתיר את הנדרים והם יעקרו מלמפרע, והרי זה כאילו לא היו עליה נדרים מעולם ואם כן מדוע אנו מתירים לה לינשא לאחר?

ואמר שמואל על משנה זו: הלכה כרבי יוחנן הסנדלר.

אלמא, אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

ונמצא שיש סתירה בדברי שמואל עצמו.

וכי תימא — ואם תרצה לתרץ שכי קאמר שמואל שהלכה כרבי יוחנן בן נורי, רק על העדפה הוא דקאמר, שמואל פסק כרבי יוחנן בן נורי רק במה שהוא סובר שהעודף משועבד לבעל, אבל במה שהוא סובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, בזה לא סובר שמואל כמותו אלא כרבי יוחנן הסנדלר.

אין לתרץ כך, כיון שאם כן,

לימא — היה שמואל צריך לומר את דבריו כך:

ורמינחי — ומקשינן סתירה על כך בדברי שמואל עצמו:

דתנן: המקדיש מעשה ידי אשתו,

אין ההקדש חל, אלא, הרי זו עושה ואוכלת ממעשי ידיה. (13)

והמותר — אם הקדיש הבעל את מותר מעשי ידיה, דהיינו כל מה שהיא עושה יותר משווי חמשה סלעים, שהבעל יורש את זה לאחר מיתתה.

רבי מאיר אומר, זהו הקדש לאחר שתמות האשה, שאז זוכה הבעל במותר בירושה.

רבי יוחנן הסנדלר אומר, זהו חולין. כיון שאי אפשר להקדיש דבר שלא בא לעולם, ומותר זה הרי עדיין לא זכה בו הבעל בחייה, וזה נחשב דבר שלא בא לעולם.

סובר שאפשר לידור על דבר שלא בא לעולם. ועל כן מפרש התוספות רי"ד כטעם ב' של הר"ן, והוא מוסיף שהטעם שאין הבעל יכול להפר נדרים שיחולו רק לאחר שיתגרשו הוא משום שנדר כזה אינו נחשב נדר שבינו לבינה. ויש ראשונים שמפרשים שתנא קמא סובר כמו רבי עקיבא שהעודף שייך לבעל, אלא שהוא סובר שבלשון הנדר שאמרה קונם שאני עושה לפיך משמע שהתכוונה רק למה שמגיע לבעל ולא על העודף, ולכן אין הבעל צריך להפר כיון שהעודף לא נכלל בנדר. [עיינין שיטמ"ק בכתובות]

13. הטעם שלא חל ההקדש הוא מפני שיכולה האשה לבטל את ההקדש ולומר לבעלה אל תביא לי מזונות ואל תיקח את מעשי ידי ואני אהיה ניזונת ממעשי ידי

בעלה, והטעם שיש לבעל להפר הוא כדי שלא יחול הנדר לאחר הגירושין.

ותנא קמא סובר לגבי העודף ממעשי ידיה כמו רבי יוחנן בן נורי, אך חולק הוא על דברי רבי יוחנן בן נורי והוא סובר שאין לבעל להפר. ובטעמו של תנא קמא מביא הר"ן ב' פירושים:

א. כיון שאין הנדר חל עכשיו אז אין האשה יכולה לאסור את מעשי ידיה שלאחר הגירושין כיון שזה עדיין לא בא לעולם.

ב. אפילו אם יפר לא תועיל הפרתו, כיון שאין הבעל יכול להפר לאשתו נדר שיחול רק לאחר שיתגרשו.

והתוס' רי"ד חולק על טעם א' של הר"ן והוא טוען שאף מעשי ידיה זה נחשב דבר שלא בא לעולם, ואם כן מכך שתנא קמא סובר שיכולה לידור כזה נדר אילולי השעבוד, מוכח שהוא